

Η Στοματική Υγεία στη σκιά της πανδημίας ή στο επίκεντρο της κοινωνίας;

A. ΣΥΓΓΕΛΑΚΗΣ¹, Μ. ΤΣΑΝΤΙΔΟΥ^{2*}, Π. ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ³, Σ. ΚΑΛΦΑΣ⁴

Oral health in the shadow of the pandemic or in the center of society?

A. SYNGELAKIS¹, M. TSANTIDOU^{2*}, P. KARAKOSTAS³, S. KALFAS⁴

Αφιέρωμα με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Στοματικής Υγείας 2020

Tribute on the occasion of World Oral Health Day 2020

1. Οδοντίατρος, Πολιτικός & Διοικητικός Επιστήμων, MSc Κοινωνικής Οδοντιατρικής, MSc Διοίκησης Μονάδων Υγείας, Διδάκτωρ Κοινωνικής Οδοντιατρικής ΕΚΠΑ, Επιστημονικός Συνεργάτης Εργαστηρίου Κοινωνικής Οδοντιατρικής ΕΚΠΑ και Οδοντιατρικής Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου (EUC)
2. Ιατρός Δημόσιας Υγείας ΕΣΥ, Οδοντίατρος, MSc Δημόσιας Υγείας, Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας, Υπουργείο Υγείας
3. Οδοντίατρος, Μεταπτυχιακός φοιτητής Εργαστηρίου Προληπτικής Οδοντιατρικής, Περιοδοντολογίας και Βιολογίας Εμφυτευμάτων, Οδοντιατρικό Τμήμα, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
4. Οδοντίατρος, Καθηγητής Εργαστηρίου Προληπτικής Οδοντιατρικής, Περιοδοντολογίας και Βιολογίας Εμφυτευμάτων, Οδοντιατρικό Τμήμα, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

1. Dentist, Political & Public Administration Scientist, MSc (Dental Public Health), MSc (Health Management), PhD (Dental Public Health); Teaching Fellow, Dept. of Preventive & Community Dentistry, Faculty of Dentistry, University of Athens; Scientific Collaborator, Dental Department, School of

Περίληψη

Τα τελευταία χρόνια έχει αναδειχθεί ευρύτατα η σημασία της στοματικής υγείας στη συνολική υγεία, την ποιότητα ζωής και την κοινωνική ευημερία. Παράλληλα, η πρόοδος της οδοντιατρικής επιστήμης επιτρέπει, περισσότερο παρά ποτέ άλλοτε, την επίτευξη του επιθυμητού επιπέδου στοματικής υγείας, ενώ οι σύγχρονες επιστημονικές εξελίξεις συνηγορούν, έτι περαιτέρω, υπέρ της αξίας της πρόληψης των νόσων του στόματος. Δυστυχώς, όμως, στη χώρα μας το επίπεδο της στοματικής υγείας δεν είναι αρκούντως ικανοποιητικό, παρά την πρόοδο προηγούμενων δεκαετιών, ενώ η σημασία της πρόληψης εξακολουθεί να υποτιμάται. Τα παραπάνω είναι αποτέλεσμα, αφενός, των χρόνιων παθογενειών του Συστήματος Υγείας της Ελλάδας και, αφετέρου, της πολυετούς οικονομικής κρίσης, που έπληξε με σφοδρότητα το σύστημα παροχής οδοντιατρικής φροντίδας.

Η Παγκόσμια Ημέρα Στοματικής Υγείας (20 Μαρτίου) αποτελεί κάθε χρόνο μία ευκαιρία ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης της κοινωνίας για τη σημασία της στοματικής υγείας, της πρόληψης και της ισότιμης πρόσβασης στην οδοντιατρική φροντίδα. Φέτος, όμως, η προσπάθεια της Ελληνικής Οδοντιατρικής Ομοσπονδίας και των Οδοντιατρικών Συλλόγων επισκιάστηκε από την πανδημία της νόσου COVID-19. Επιπλέον, τόσο στην Ελλάδα όσο και διεθνώς, η Οδοντιατρική μοιάζει απύσχα από τις επιστημονικές, πολιτικές και κοινωνικές εξελίξεις, που αφορούν στη διαχείριση της τρέχουσας μείζονος κρίσης δημόσιας υγείας και η στοματική υγεία κινδυνεύει να γίνει οριστικά πάρεργο του Συστήματος Υγείας.

Αποτελεί, συνεπώς, επιτακτική ανάγκη η συμπερίληψη της στοματικής υγείας στις προτεραιότητες του Συστήματος Υγείας, ανάγκη που στην Ελλάδα λαμβάνει άκρως επείγοντα χαρακτήρα, και, συνακόλουθα, η γενναία οικονομική στήριξη της οδοντιατρικής φροντίδας ώστε σταδιακά να μειωθούν οι ανισότητες και αποκλεισμοί και να βελτιωθεί το επίπεδο υγείας του πληθυσμού.

Summary

In recent years, the importance of oral health in overall health, quality of life and social well-being has been internationally acknowledged. At the same time, dental science advancements allow, more than ever, the achievement of the desired level of oral health, while modern scientific developments further advocate the value of oral diseases prevention. Unfortunately, population's oral health status in Greece is not quite satisfactory, despite the progress of previous decades, while the importance of prevention is still underestimated. The above are results, on the one hand, of the chronic pathogenesis of the Health System of

* Οι γνώμες που εκφράζονται στο άρθρο είναι αποκλειστικά της συγγραφέως και δεν αντανakλούν απόψεις του φορέα εργασίας της.

Medicine,
European University Cyprus
2. Public Health Physician,
Dentist, MSc (Public Health),
Primary Health Care Directorate,
Ministry of Health, Greece
3. Dentist, Postgraduate Student,
Department of Preventive Den-
tistry, Periodontology and Implant
Biology, School of Dentistry,
Aristotle University
of Thessaloniki
4. Dentist, Professor, Department
of Preventive Dentistry,
Periodontology and Implant
Biology, School of Dentistry,
Aristotle University
of Thessaloniki

Greece and, on the other hand, of the long-term economic crisis, which profoundly affected Greece's oral health care system.

The World Oral Health Day (the 20th of March) offers a chance of promoting oral health, prevention and equitable access to oral health care. However, despite this year's significant preparation, the effort of the Hellenic Dental Association and the local Dental Associations was overshadowed by the pandemic of COVID-19. In addition, both in Greece and internationally, Dentistry seems to be absent from the scientific, political and social developments related to the management of the current major public health crisis and oral health is in danger of permanently constitute a sideline of the Health System.

Therefore, inclusion of oral health in Health System's priorities, especially in Greece, and, consequently, brave financial support of oral health care are urgent needs so that inequalities and exclusions are gradually reduced and improvement of the population's health status is achieved.

Εισαγωγή

Τα τελευταία χρόνια έχει τεκμηριωθεί εκτενώς η κρίσιμη συμβολή της στοματικής υγείας στη συνολική υγεία, την ποιότητα ζωής και την ευημερία των ανθρώπων και των κοινωνιών. Ωστόσο, παρά την θεαματική πρόοδο της οδοντιατρικής επιστήμης και των διαθέσιμων μέσων, το επίπεδο της στοματικής υγείας των πολιτών στη χώρα μας δεν είναι ικανοποιητικό, οι ανισότητες πρόσβασης στην οδοντιατρική φροντίδα έχουν αυξηθεί, η σημασία της πρόληψης εξακολουθεί να υποτιμάται. Τα παραπάνω αποτελούν συνέπεια της αυστηρής δημοσιονομικής προσαρμογής της τελευταίας δεκαετίας αλλά και του γεγονότος ότι το Σύστημα Υγείας στην Ελλάδα δεν έχει, διαχρονικά, συμπεριλάβει στις κύριες προτεραιότητές του την πρόληψη των νόσων του στόματος και την καθολική πρόσβαση στην οδοντιατρική φροντίδα.

Αξιζει να αναφέρουμε ότι η Παγκόσμια Ημέρα Στοματικής Υγείας (ΠΗΣΥ) καθιερώθηκε το 2007 και την περίοδο 2008 – 2012 εορταζόταν την 12^η Σεπτεμβρίου, ημέρα γέννησης του Charles Godon, ιδρυτή της Παγκόσμιας Οδοντιατρικής Ομοσπονδίας (FDI). Από το 2013 όμως ως ΠΗΣΥ καθιερώθηκε η 20^η Μαρτίου. Η επιλογή της ημέρας αυτής, κάθε άλλο παρά τυχαία ήταν, καθώς αποτελεί αριθμητικό συνδυασμό αντανακλά το ότι οι ηλικιωμένοι πρέπει να έχουν, τουλάχιστον, 20 φυσικά δόντια στο τέλος της ζωής τους για να θεωρούνται υγιείς, τα παιδιά πρέπει να έχουν είκοσι νεογιλά δόντια και οι ενήλικες πρέπει να έχουν 32 δόντια και μηδέν (0) κοιλότητες: τα παραπάνω εκφραζόμενα με αριθμούς μπορεί να αποδοθεί ως 3/20 (ή 20/3 στα ελληνικά), κατά συνέπεια 20 Μαρτίου¹.

Κάθε χρόνο, λοιπόν, στις 20 Μαρτίου, με ευθύνη της FDI και των Εθνικών Οδοντιατρικών Ομοσπονδιών οργανώνεται η μεγαλύτερη διεθνώς εκστρατεία ευαισθητοποίησης για την στοματική υγεία. Η ΠΗΣΥ απευθύνεται με πολλούς και σύγχρονους τρόπους στην κοινή γνώμη, τους επαγγελματίες υγείας και όσους λαμβάνουν αποφάσεις επιχειρώντας την ευαισθητοποίησή τους στην κατεύθυνση της βελτίωσης της στοματικής υγείας και τη μείωση της επιβάρυνσης από τα στοματικά νοσήματα διεθνώς (the burden of oral disease).

Φέτος, η Ελληνική Οδοντιατρική Ομοσπονδία έσπευσε να αδράξει την ευκαιρία για την επαναφορά της στοματικής υγείας στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος της κοινωνίας και του κράτους και, σε συνεργασία με τους Οδοντιατρικούς Συλλόγους της χώρας, το Υπουργείο Υγείας και άλλους φορείς, προετοίμασε μεθοδικά επί μήνες αξιολογικές δράσεις πρόληψης και προαγωγής της στοματικής υγείας. Ενδεικτικά οι δράσεις περιλαμβάνουν βίντεο, το οποίο προβλήθηκε στην τηλεόραση, σε ιστοσελίδες ΜΜΕ και διά των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, φωτογράφιση του κτιρίου της Βουλής των Ελλήνων, διαγωνισμό φωτογραφίας οδοντιάτρων, εβδομάδα δωρεάν πρόσβασης στην οδοντιατρική φροντίδα, συνέντευξη τύπου καθώς και έγκαιρη κατάθεση πρότασης για συζήτηση στην Επιτροπή Κοινωνικών Υποθέσεων της Βουλής. Επιπλέον, το Υπουργείο Υγείας (Τμήμα Στοματικής Υγείας και Οδοντιατρικής Περίθαλψης) έβγαλε μία αναλυτική και τεκμηριωμένη εγκύκλιο, που αξιοποιήθηκε καταλλήλως από την ΕΟΟ².

Στο πλαίσιο της συμμετοχής μας στην Επιτροπή Πρό-

ληφής και Προαγωγής της Στοματικής Υγείας αναλάβαμε για λογαριασμό της Ελληνικής Οδοντιατρικής Ομοσπονδίας την επιλογή τριών μηνυμάτων για την Παγκόσμια Ημέρα Στοματικής Υγείας και τη συνοπτική ανάλυση και τεκμηρίωσή τους. Τα μηνύματα που επιλέξαμε αφορούν στους εξής άξονες, που αναλύονται και τεκμηριώνονται στον πίνακα 1:

1. Η σημασία της στοματικής υγείας
2. Η σημασία της πρόληψης και της σωστής στοματικής υγιεινής για την υγεία του στόματος και του σώματος
3. Η σημασία των τακτικών επισκέψεων στον οδοντίατρο.

Πίνακας 1: Μηνύματα της ΕΟΟ προς τους Οδοντιατρικούς Συλλόγους για την Παγκόσμια Ημέρα Στοματικής Υγείας 2020 και συνοπτική ανάλυση – τεκμηρίωσή τους³.

1. Η σημασία της στοματικής υγείας

«Υπόσχομαι να διατηρήσω υγιές το στόμα μου όπως και το σώμα μου!».

«Υπόσχομαι να διατηρήσω υγιές το στόμα μου καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής μου».

Το στόμα είναι μέρος του σώματος και η στοματική υγεία αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα και προϋπόθεση της γενικής υγείας. Χωρίς κατάλληλη αντιμετώπιση μπορεί νοσήματα του στόματος να επηρεάσουν αρνητικά ολόκληρο το σώμα μας. Παράλληλα, γενικά νοσήματα ενδέχεται να αυξήσουν τον κίνδυνο εμφάνισης προβλημάτων στο στόμα, ενώ για κάποια νοσήματα, όπως π.χ. περιοδοντίτιδα και μεταβολικό σύνδρομο ή περιοδοντίτιδα και σακχαρώδης διαβήτη, η σχέση είναι αμφίδρομη.

Κάποιες στοματικές παθήσεις συνδέονται με έντονο πόνο και άγχος, οξείες οδοντικές λοιμώξεις μπορούν να οδηγήσουν σε παραμόρφωση του προσώπου, ενώ σπανιότερα ενδέχεται να απειληθεί η ζωή. Οι χρόνιες οδοντικές και περιοδοντικές λοιμώξεις αποτε-

λούν διεθνώς την κύρια αιτία απώλειας των δοντιών. Η κακή στοματική υγεία μπορεί να οδηγήσει σε διαταραχές λειτουργιών του οργανισμού όπως ο ύπνος και η λήψη τροφής. Σημαντικές περιγραφικές μελέτες σε διάφορους πληθυσμούς έδειξαν ότι η κακή ποιότητα ζωής σχετιζόμενη με τη στοματική υγεία συνδέεται με την απώλεια των δοντιών.

Η κακή στοματική υγεία μπορεί να έχει αρνητικό αντίκτυπο σε κάθε έκφανση της ζωής - από τις διαπροσωπικές σχέσεις και την αυτοπεποίθησή μας μέχρι το σχολείο, την εργασία, τη δυνατότητα αλληλεπίδρασης και επικοινωνίας μας με τους άλλους ανθρώπους. Μπορεί να επηρεάσει την σχολική επίδοση των μαθητών και την εργασιακή προοπτική των ενηλίκων και να οδηγήσει σε κοινωνική απομόνωση και μείωση των εισοδημάτων.

Συνεπώς, η στοματική υγεία είναι θεμελιώδης για τη διατήρηση της γενικής υγείας και ευεξίας και αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την ποιότητα ζωής, την ατομική και συλλογική ευημερία.

2. Η σημασία της πρόληψης και της στοματικής υγιεινής για την υγεία του στόματος και του σώματος

«Υπόσχομαι να βουρτσίζω τα δόντια μου ακόμα κι όταν είμαι πολύ κουρασμένος/η».

«Υπόσχομαι να τρώω υγιεινά, να μην καπνίζω, να περιορίσω την κατανάλωση αλκοόλ».

Βουρτσίζω κάθε νύχτα, χαμογελώ κάθε μέρα.

Πολλά στοματικά νοσήματα μοιράζονται κοινούς παράγοντες κινδύνου με ορισμένα γενικά νοσήματα, ενώ δεν λείπουν και οι αλληλεπιδράσεις ανάμεσα στα νοσήματα. Από τις πλέον μελετημένες συσχετίσεις είναι αυτή ανάμεσα στον σακχαρώδη διαβήτη και την περιοδοντίτιδα, νοσήματα που συνδέονται μεταξύ τους με αμφίδρομη σχέση και το ένα νόσημα επιδεινώνει το άλλο.

Η στάση κάθε ατόμου σε θέματα στοματικής και γενικής υγείας και οι συνήθειές του, π.χ. κάπνισμα και ανθυγιεινή διαίτα, συμβάλλουν σημαντικά στην εκδήλωση και βαρύτητα των γενικών και στοματικών νοσημάτων. Τα κύρια στοματικά νοσήματα είναι δυνατόν να προληφθούν πολύ αποτελεσματικά με σωστή εφαρμογή κατάλληλων προληπτικών μέτρων, ιδιαίτερα με σωστή στοματική υγιεινή. Επιπλέον, η διατήρηση της καλής στοματικής υγείας βοηθά στην διατήρηση καλής γενικής υγείας.

Εν κατακλείδι, η καλή στοματική υγιεινή και συνολικά η αποτελεσματική πρόληψη συμβάλλει αποφασιστικά στη μείωση του νοσολογικού, οικονομικού και κοινωνικού βάρους των νοσημάτων του στόματος, προς όφελος των ατόμων και του κοινωνικού συνόλου.

3. Η σημασία των τακτικών επισκέψεων του οδοντίατρο

«Υπόσχομαι να βρίσκω χρόνο για τον οδοντίατρό μου».

«Υπόσχομαι να βοηθήσω τον οδοντίατρό μου να βοηθήσει τα δόντια μου».

Οι επισκέψεις στον οδοντίατρο δεν πρέπει να γίνονται μόνο για θεραπεία και αποκατάσταση ή αντιμετώπιση ενός επείγοντος προβλήματος. Η πρόληψη στοχεύει στη διατήρηση της υγείας και επομένως, τα προληπτικά μέτρα εφαρμόζονται νωρίς, πριν εμφανιστεί κάποιο πρόβλημα. Οι επισκέψεις στον οδοντίατρο ξεκινούν νωρίς, πριν υπάρξει πρόβλημα, με την ανατολή του πρώτου δοντιού και συνεχίζονται για όλη τη ζωή. Αδιαμφισβήτητα, η πρόληψη νοσημάτων

είναι πάντα καλύτερη επιλογή από τη θεραπεία τους. Ο ετήσιος οδοντιατρικός έλεγχος αποτελεί διεθνώς την καθιερωμένη διαδικασία γι' αυτόν το σκοπό.

Πέραν του τακτικού ελέγχου, η επίσκεψη στον οδοντίατρο μπορεί να περιλαμβάνει εφαρμογή προληπτικών μέτρων, όπως καθαρισμό και φθορίωση, με εξατομικευμένη συχνότητα ανάλογη των αναγκών του ασθενή καθώς και έγκαιρη θεραπεία των νόσων, που τυχόν εμφανισθούν.

Επιδιώκουμε πρόληψη και έγκαιρη διάγνωση και θεραπεία ώστε να προληφθούν ή/και να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά τα στοματικά νοσήματα και τα σχετιζόμενα με αυτά γενικά νοσήματα και να διατηρήσουμε την υγεία και την ευεξία μας.

Η Παγκόσμια Ημέρα Στοματικής Υγείας 2020 στη σκιά της πανδημίας

Σε άλλη συγκυρία, η προσπάθεια αυτή θα μπορούσε να αποτελέσει, ίσως, ορόσημο της πορείας για την αναβάθμιση της σημασίας που οφείλουν να αποδίδουν στη στοματική υγεία το κράτος, η κοινωνία και οι πολίτες. Φέτος όμως η 20^η Μαρτίου βρήκε την Ελλάδα κι ολόκληρη την υφήλιο εν μέσω της πανδημίας του κορωνοϊού SARS CoV-2, της μεγαλύτερης παγκόσμιας κρίσης δημόσιας υγείας εδώ και εκατό χρόνια, με τα νοσοκομεία σε κατάσταση πολέμου, τα οδοντιατρεία κλειστά (ανοιχτά μόνο για τα επείγοντα περιστατικά) και τους πολίτες σε καραντίνα. Ήταν, λοιπόν, λογικό η Παγκόσμια Ημέρα Στοματικής Υγείας να επισκιαστεί από την αγωνία για την εξάπλωση του νέου, ιδιαίτερα μεταδοτικού, ιού, τη λήψη και αυστηρή εφαρμογή των αναγκαίων μέτρων πρόληψης της διασποράς της νόσου, την καλύτερη δυνατή προετοιμασία του Συστήματος Υγείας και τον αγώνα των κρατών και των κοινωνιών για την αντιμετώπιση των ιατρικών-υγειονομικών, οικονομικών, εργασιακών, κοινωνικών και άλλων συνεπειών της πανδημίας. Παράλληλα, η διεθνής επιστημονική-ερευνητική κοινότητα εντείνει τις προσπάθειες για την παρασκευή αποτελεσματικού εμβολίου και κατάλληλου φαρμάκου για την αντιμετώπιση του φονικού αυτού ιού.

Στο σημείο αυτό οφείλουμε να αναφέρουμε ότι λόγω της φύσεώς της (κοντινή επαφή οδοντίατρο και ασθενή, παραγωγή σταγονιδίων και αερολυμάτων), η κλινική άσκηση της οδοντιατρικής, χωρίς αυστηρή εφαρμογή κατάλληλων μέτρων, μπορεί να καταστεί επικίνδυνη για τον οδοντίατρο και τους ασθενείς και να συμβάλει στη

διασπορά της νόσου COVID-19. Στις οδηγίες προς οδοντιάτρους^{4,5,6} περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, και τα εξής:

- η αναβολή των μη επείγοντων περιστατικών (με τη στενή έννοια του επείγοντος) και χειρουργικών και επεμβατικών πράξεων,
- η τηλεφωνική λήψη αναλυτικού ιατρικού ιστορικού αξιολόγηση με εστίαση στο εάν ο/η ασθενής ή μέλος του άμεσου περιβάλλοντός του/της εμφανίζει σχετικά με τη νόσο COVID-19 συμπτώματα. Επίσης έχει προταθεί η αξιολόγηση των ασθενών (με χρήση ερωτηματολογίου και θερμομέτρου) πριν εισέλθουν στον κυρίως χώρο του οδοντιατρείου, η χρήση μάσκας για τους ασθενείς κ.ά.
- η λήψη αυξημένων μέτρων προστασίας των οδοντιάτρων (καλής ποιότητας γάντια μιας χρήσης, αδιαβροχοποιημένη μάσκα, ασπίδες προσώπου, γυαλιά, καλυπτικό κεφαλής, μιας χρήσης μπλούζας κ.ά.), η χρήση αντισηπτικών υγρών και ο συχνός και σχολαστικός καθαρισμός των χεριών,
- η χρήση αποστειρωμένων χειρολαβών σε κάθε περιστατικό, η κατάλληλη χρήση ισχυρών αναρροφητικών, η χρήση ελαστικού απομονωτήρα και η οδοντιατρική τεσσάρων χεριών
- η χρήση πριν την κλινική πράξη αντιμικροβιακού στοματοπλύματος για τη μείωση του μικροβιακού φορτίου και η αποφυγή, κατά το δυνατό, διαδικασιών που προκαλούν βήχα και η μείωση στο ελάχιστο της λήψης ενδοστοματικών ακτινογραφιών λόγω πρόκλησης σιαλόρροιας και βήχα,
- η κατάλληλη αποστείρωση των εργαλείων και των χειρολαβών, η σχολαστική καθαριότητα και απολύ-

μανση των επιφανειών, ο προσεκτικός καθαρισμός των χώρων και ο επαρκής φυσικός αερισμός του οδοντιατρείου,

- η διαχείριση όλων των προς απόρριψη αναλώσιμων ως επικίνδυνων ιατρικών αποβλήτων
- ο καθορισμός συνεδριών με απόσταση χρόνου μεταξύ τους κ.α.

Είναι γεγονός ότι, μετά από μακρά περίοδο υποχρηματοδότησης, οι προσπάθειες της ανθρωπότητας επικεντρώνονται αυτή την περίοδο στην ενίσχυση του Συστήματος Υγείας για την πρόληψη και διαχείριση μειζόνων μεταδοτικών νόσων που απειλούν τη δημόσια υγεία, όπως είναι η λοίμωξη COVID-19. Τεράστια ποσά, πρωτόγνωρα στην ιστορία των συστημάτων υγείας, δίδονται ήδη και προγραμματίζεται να δοθούν για την ενίσχυση των νοσοκομείων με πρόσθετες κλίνες εντατικής θεραπείας και κατάλληλο ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό, την προμήθεια αντιδραστηρίων και αναλώσιμου υλικού, την πραγματοποίηση διαγνωστικών ελέγχων, την παραγωγή αποτελεσματικών και ασφαλών φαρμάκων και εμβολίων. Σε δεύτερο βαθμό, αναμένεται να υπάρξει μέριμνα για: α) την ενίσχυση των υπηρεσιών Δημόσιας Υγείας, ιδιαίτερα των μηχανισμών επιδημιολογικής επιτήρησης και παρακολούθησης, β) τη δημιουργία ισχυρών μηχανισμών διαχείρισης κρίσεων υγείας και γ) την ενίσχυση της Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας για την αποφόρτιση των νοσοκομείων, τον έλεγχο της διασποράς μεταδοτικών νόσων γενικότερα και την καλύτερη διαχείριση των ασθενών στα αρχικά στάδια κάθε νοσήματος.

Η κρίση δημόσιας υγείας παρέχει συνηγορία στη στοματική υγεία

Τα παραπάνω συνιστούν σημαντικές, αναντίρρητα, προτεραιότητες, που θα δεσμεύσουν τη μερίδα του λέοντος της δημόσιας χρηματοδότησης για την υγεία τα επόμενα χρόνια. Τι γίνεται όμως με τη στοματική υγεία; Ποια είναι η θέση της στο Σύστημα Υγείας την επόμενη μέρα; Θα υπάρξει, επιτέλους, η αναγκαία κρατική και κοινωνική μέριμνα για την πρόληψη και τη θεραπεία των νόσων του στόματος ή θα συνεχιστεί η θυσία της οδοντιατρικής φροντίδας μπροστά στις άλλες ανάγκες; Θα διασφαλισθεί για όλους το ανθρώπινο δικαίωμα στη στοματική υγεία ή θα παραμείνουν και θα συνεχίσουν να οξύνονται οι επιζήμιες για την υγεία του πληθυσμού και την κοινωνική προοπτική ανισότητες;

Μην ξεχνάμε ότι η στοματική υγεία έχει αναγνωριστεί ως ένα από τα πιο σημαντικά προβλήματα δημόσιας υγείας παγκοσμίως καθώς οι νόσοι του στόματος: α) κατέχουν υψηλές θέσεις, σε ό,τι αφορά στον επιπολασμό τους, β) συνιστούν μεγάλο, αναλογικά, μέρος του

συνολικού νοσολογικού βάρους όλων των ασθενειών και γ) επηρεάζουν σημαντικά την ποιότητα ζωής, τις επαγγελματικές προοπτικές και την κοινωνική λειτουργία^{7,8}. Επιπροσθέτως, η κακή στοματική υγεία επιβαρύνει σημαντικά τα Συστήματα Υγείας και Κοινωνικής Ασφάλισης λόγω της σύνδεσης της στοματικής υγείας με τη γενική υγεία. Ως αναγνώριση της σημασίας της στοματικής υγείας, ο ΟΗΕ, πριν μερικούς μήνες, συμπεριέλαβε τη στοματική υγεία στους στόχους της καθολικής κάλυψης υγείας, που αποτελεί κεντρική στρατηγική του ΟΗΕ και του ΠΟΥ⁹.

Όσο κι αν ακούγεται παράδοξο, η πανδημία μπορεί να προσφέρει χρήσιμη συνηγορία στην προσπάθεια για την πρόσπιση και προαγωγή της στοματικής υγείας καθώς υπογραμμίζει το γεγονός ότι η Δημόσια Υγεία είναι ζωτικής σημασίας για τη διασφάλιση της υγείας όλων μας και του καθενός ξεχωριστά. Παράλληλα, αναδεικνύει εμφατικά τη σημασία της πρόληψης των νόσων με μέτρα προστασίας και προαγωγής της υγείας και αποδεικνύει περίτρανα στο ευρύ κοινό την αποτελεσματικότητα των προληπτικών παρεμβάσεων του ατόμου και του κράτους στους προσδιοριστές της υγείας. Επιπλέον, η τρέχουσα επιδημία COVID-19 αποδίδει αυξημένη σημασία στην ασφάλεια της κλινικής πράξης και την υγιεινή της εργασίας.

Η σημερινή μεγάλη κρίση της δημόσιας υγείας μονοπωλεί το ενδιαφέρον των κυβερνήσεων, των ΜΜΕ και των πολιτών και υποχρεώνει τα κράτη να ρίξουν το βάρος τους στην αντιμετώπιση της πανδημίας και τη θωράκιση του Δημόσιου Συστήματος Υγείας μπροστά σε μελλοντικές ανάλογες απειλές. Εντούτοις, το αίτημα για ενίσχυση της οδοντιατρικής πρόληψης και προαγωγής της στοματικής υγείας, σε συνδυασμό με την καθολική πρόσβαση σε, βασική έστω, οδοντιατρική φροντίδα υψηλής ποιότητας, καθίσταται πιο επίκαιρο από ποτέ, καθώς η στοματική υγεία αποτελεί μία αναγνωρισμένη από τη διεθνή βιβλιογραφία παγκόσμια πρόκληση δημόσιας υγείας¹⁰. Τα παραπάνω λαμβάνουν πρόσθετη αξία καθώς, σύμφωνα με την «Προσέγγιση των Κοινών Παραγόντων Κινδύνου» (“Common Risk Factors Approach”)¹¹, τα νοσήματα του στόματος (κυρίως αναφερόμαστε στην τερηδόνα, την περιοδοντική νόσο και τον καρκίνο του στόματος) μοιράζονται κοινούς παράγοντες κινδύνου με άλλα μη μεταδιδόμενα νοσήματα και συνεπώς μπορεί να γίνει συνδυασμένη παρέμβαση στην κατεύθυνση της από κοινού πρόληψης και διαχείρισής τους, λαμβάνοντας υπόψη και τους κοινωνικούς προσδιοριστές της υγείας¹².

Από τα παραπάνω καθίσταται σαφές ότι, παρά την έξαρση της επιδημίας COVID-19, η Στοματική Υγεία πρέπει να αποτελέσει παγκόσμια προτεραιότητα. Σε ό,τι, δε, αφορά στην Ελλάδα, η προτεραιότητα αυτή λαμβά-

νει άκρως επείγοντα χαρακτήρα καθώς μετά από δέκα χρόνια λιτότητας η διαχρονικά ισχνή δημόσια δαπάνη για την οδοντιατρική φροντίδα έχει εξανεμιστεί και, πλέον, κινείται σε μηδενικά επίπεδα, ενώ, παράλληλα, η ιδιωτική δαπάνη οδοντιατρικής φροντίδας έχει μειωθεί πλέον του 64% την περίοδο 2009-2017, αυξάνοντας σημαντικά τις ανισότητες και τους αποκλεισμούς¹³.

Ευχαριστίες

Οφείλουμε ευχαριστίες στους συντονιστές και τα μέλη της Επιτροπής Πρόληψης και Προαγωγής Στοματικής Υγείας και το Δ.Σ. της Ελληνικής Οδοντιατρικής Ομοσπονδίας για την ομόφωνη έγκριση του κειμένου που παρατίθεται στον Πίνακα 1 και αφορά στα κύρια μηνύματα για την Παγκόσμια Ημέρα Στοματικής Υγείας και τη συνοπτική παρουσίαση και τεκμηρίωσή τους.

Βιβλιογραφία

1. FDI. World Oral Health Day 2013. 17.1.2014 (<https://www.fdiworlddental.org/news/20140117/world-oral-health-day-2013>).
2. Υπουργείο Υγείας, Τμήμα Στοματικής υγείας και Οδοντιατρικής Περίθαλψης. Παγκόσμια Ημέρα Στοματικής Υγείας (World Oral Health Day) - 20η Μαρτίου 2020. Αρ. πρωτ.: Γ1δ/ Γ.Π.οικ.14882, Αθήνα 4.3.2020 (https://www.eoo.gr/files/2020/Mar/ΥρΥγειας_Imera_Stom_Ygeias.pdf).
3. Κάλφας Σ, Συγγελάκης Α. Επιτροπή Πρόληψης & Προαγωγής της Στοματικής Υγείας, ΕΟΟ, Φεβρουάριος 2020.
4. Meng L, Hua F and Bian Z. Coronavirus Disease 2019 (COVID-19): Emerging and Future Challenges for Dental and Oral Medicine. *J Dent Res.* 2020 Mar 12:22034520914246.
5. CDC. Dental Settings. Interim Infection Prevention and Control Guidance for Dental Settings During the COVID-19 Response. (<https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/hcp/dental-settings.html>).
6. Ελληνική Οδοντιατρική Ομοσπονδία. Επικαιροποιημένο πρωτόκολλο ενισχυμένης επαγρύπνησης το οδοντιατρείο λόγω covid-19, 6.4.2020.
7. Petersen PE. The World Oral Health Report 2003: continuous improvement of oral health in the 21st century- the approach of the WHO Global Oral Health Programme. *Community Dent Oral Epidemiol.* 2003; 31 Suppl 1:3–23.

8. Kassebaum NJ, Smith AGC, Bernabé E, Fleming TD, Reynolds AE, Vos T et al; GBD 2015 Oral Health Collaborators et al. Global, regional, and national prevalence, incidence, and disability-adjusted life years for oral conditions for 195 countries, 1990–2015: a systematic analysis for the global burden of diseases, injuries, and risk factors. *J Dent Res.* 2017; 96: 380-387.
9. UN, Political Declaration of the High-level Meeting on Universal Health Coverage “Universal health coverage: moving together to build a healthier world”, Geneva, 23.9.2020 (<https://www.un.org/pga/73/wp-content/uploads/sites/53/2019/07/FINAL-draft-UHC-Political-Declaration.pdf>).
10. Peres MA, Macpherson LMD, Weyant RJ, Daly B, Venturelli R, Mathur MR, et al. Oral diseases: a global public health challenge. *Lancet.* (2019) 20; 394(10194): 249-260.
11. Sheiham A, Watt RG. The common risk factor approach: a rational basis for promoting oral health. *Community Dent Oral Epidemiol.* 2000; 28: 399–406.
12. Watt RG, Sheiham A. Integrating the common risk factor approach into a social determinants framework. *Community Dent Oral Epidemiol.* 2012; 40: 289-296.
13. Συγγελάκης Α. Συνηγορία για την οδοντιατρική φροντίδα. Σημείωμα προς την ΕΟΟ, Αύγουστος 2019 (με βάση ίδια επεξεργασία στοιχείων της ΕΛΣΤΑΤ και της EUROSTAT).

Στοιχεία επικοινωνίας Π. Καρακώστας

Ηλεκτρονική διεύθυνση karako.dent@gmail.com

Corresponding author **P. Karakostas**

Email karako.dent@gmail.com